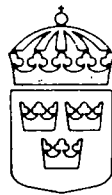

Lagutskottets betänkande

1987/88:31

om konsumentpolitiska frågor m.m.
(prop. 1987/88:100, bil. 9)

LU
1987/88:31

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet dels proposition 1987/88:100 bilaga 9 (finansdepartementet) i vad avser anslag till marknadsdomstolen, konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden, dels 22 motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som tar upp olika konsumentpolitiska frågor.

Under beredningen av ärendet har inför utskottet framförts synpunkter dels från företrädare för konsumentverket, barnmiljörådet och leksaksbranschen angående motionerna om vålds- och krigsleksaker, dels från företrädare för Finansbolagens förening beträffande motionerna om kontokortskrediter. Till utskottet har inkommit skrivelser från barnmiljörådet, Scientologikyrkans och Sveriges Köpmannaförbund.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen i förevarande delar och avstyrker bifall till samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats tio reservationer och fyra särskilda yttranden.

Propositionen

I proposition 1987/88:100 bilaga 9 (finansdepartementet) föreslår regeringen under punkterna C1, C4 och C5 att riksdagen

(C1) till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 2 818 000 kr.,

(C4) till *Konsumentverket* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 55 654 000 kr.,

(C5) 1. godkänner vad som i propositionen anförts om allmänna reklamationsnämndens organisation,

(C5) 2. till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 9 477 000 kr.

Motionerna

1987/88:L303 av Kjell Nordström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontokortsföretagen och kronofogdemyndigheten.

1987/88:L701 av Börje Stensson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att konsumentverket får i uppdrag att se över marknadsföringen av kontokort så att integritetsfrågor ges en skärpt uppmärksamhet.

1987/88:L704 av Margareta Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för bullernivån på hushållsapparater som inte går i kontinuerlig drift.

1987/88:L705 av Börje Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumenternas situation vid köp.

1987/88:L706 av Catarina Rönnung m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en lag som förbjuder könsdiskriminerande reklam.

1987/88:L707 av Martin Olsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument i den konsumenträttsliga lagstiftningen.

1987/88:L708 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om åtgärder mot utbudet av oseriösa s.k. personlighetskurser och med det sammanhängande verksamhet,

2. att riksdagen hos regeringen begär att konsumentverket får ekonomiska resurser att följa verksamheten under utredningstiden enligt tidigare riksdagsbeslut.

1987/88:L709 av Ulla Pettersson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot extrapris.

1987/88:L710 av Margareta Persson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en lagstiftning rörande våldsförhållande data- och TV-spel.

1987/88:L711 av Margareta Persson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftning om förbud mot försäljning av krigs- och våldleksaker,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändring av lagstiftningen så att det inte skall vara tillåtet att göra reklam för krigs- och våldleksaker.

1987/88:L712 av Birthe Sörestedt och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förhindra att konsumenterna får betala oskäligen räntor.

1987/88:L713 av Roland Sundgren m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i konsumentkreditlagen, så att regler för minimibetalningar införs och samtidigt möjlighet skapas för tydligare kreditinformation.

1987/88:L715 av Marianne Andersson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär överväganden och eventuella förslag i syfte att motverka marknadsföring, import, tillverkning och försäljning av vålds- och krigsleksaker.

1987/88:L717 av Ulla Orring och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för märkning av kosmetika och hygienartiklar.

1987/88:L718 av Ove Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot import och försäljning av krigsleksaker.

1987/88:L719 av Margareta Mörck och Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om vålds- och krigsleksaker.

1987/88:L721 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring eller tillägg i marknadsföringslagen så att könsdiskriminerande reklam förbjuds.

1987/88:L722 av Börje Stensson och Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas som leder till att konsumentverkets bestämmelser om barnsäkra förpackningar också kommer att gälla maskindiskmedel.

1987/88:L726 av Inga Lantz m.fl. (vpk) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1987/88:K430 — yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som förbjuder försäljning och marknadsföring av krigsleksaker och leksaker som bygger på våld.

1987/88:L727 av Ulla Orring m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bruket av extrapriser,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om datorstödd konsumentupplysning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om varudeklarationer,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel från utbildningsdepartementets kommittéanslag till konsumentverkets studie om könsdiskriminerande reklam,

5. att riksdagen till *Konsumentverket* för budgetåret 1988/89 anslår 55 994 000 kr.,

6. att riksdagen till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1988/89 anslår 9 777 000 kr., dvs. ytterligare 300 000 kr. utöver regeringens förslag.

1987/88:L728 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1987/88:Jo528 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentverkets ansvar och insatser avseende information om livsmedlens användningsområde m.m.

1987/88:L729 av Gudrun Norberg m.fl. (fp) vari — med hänvisning till vad som anförs i motion 1987/88:N333 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enprissystem.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i betänkandet frågan om anslag för budgetåret 1988/89 till marknadsdomstolen, konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden jämte en motion (L727 yrkandena 5 och 6) med anknytning till de två sistnämnda myndigheternas anslag och organisation. Vidare behandlas ett antal motioner som berör följande ämnen, nämligen kontokortsskulder (L303, L701, L712 och L713), ränteberäkning vid konsumentköp (L705), gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument (L707), könsdiskriminerande reklam (L706, L721 och L727 yrkande 4), utbudet av s.k. personlighetskurser (L708), vålds- och krigsleksaker (L710, L711, L715, L718, L719 och L726), barnsäkra förpackningar (L722), bullernivån på hushållsapparater (L704), extrapriser (L709, L727 yrkande 1 och L729), standardiserad varuinformation och datakommunikation inom konsumentinformation (L727 yrkandena 2 och 3), varudeklarationer på kosmetika och hygienartiklar samt på livsmedel (L717 och L728).

Som en allmän bakgrund till förslagen i propositionen och motionerna kan nämnas att riksdagen våren 1986 godkände mål och riktlinjer för konsumentpolitiken (prop. 1985/86:121, LU 34, rskr. 292). Riksdagsbeslutet innebär att målet för konsumentpolitiken skall vara att stödja hushållen i deras strävan att effektivt utnyttja sina resurser samt att stärka konsumenternas ställning på marknaden. Konsumentpolitiken skall sålunda bli tydligare inriktad på hushållsekonomiska frågor och då särskilt på hushållens baskonsumtion. Tre särskilt viktiga utvecklingslinjer utpekas i riksdagsbeslutet. För det första skall den lokala verksamheten ges hög prioritet. Utbyggnaden, som skall ske genom kommunernas frivilliga åtaganden, bör ha som mål att konsumentpolitisk verksamhet inrättas i alla kommuner. Vidare bör de lokala konsumentmyndigheternas arbetsuppgifter och myndigheternas samarbete med andra intressenter ges större omfattning. Bl.a. skall reklamationshanteringen decentraliseras ytterligare. För det andra skall särskilt utsatta grupper stödjas. För det tredje förordas att fler grupper i samhället engageras i konsumentpolitiken. Konsumenternas möjligheter att påverka produktion och distribution av varor och tjänster kan på det sättet förstärkas. Ett ökat engagemang från organisationer eftersträvas. Vidare skall företagen ha ett större ansvar för att förbättra konsumenternas förhållanden.

För att uppnå målet med konsumentpolitiken skall särskilda insatser göras när det gäller att utveckla konsumenternas kunskaper genom utbildning, konsumentinformation och information från företagen m.m. Forskning och andra undersökningar om konsumenternas förhållanden skall få hög prioritet. Riksdagsbeslutet innebär att konsumentverket tilldelas medel

för vissa åtgärder när det gäller livsstilsreklam och könsdiskriminerande reklam.

LU 1987/88:31

Några organisationsfrågor togs upp i riksdagsbeslutet. För att allmänna reklamationsnämndens verksamhet löpande skall kunna värderas i ett konsumentpolitiskt perspektiv beslöts att ett råd med företrädare för konsumenter, näringsliv och kommuner knyts till nämnden. En omorganisation av konsumentverket beslöts också.

Anslags- och organisationsfrågor

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt konkurrenslagen (1982:729), marknadsföringslagen (1975:1418), konsumentkreditlagen (1977:981), lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker och lagen (1978:764) med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror, konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden samt lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare.

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor med uppgift att stödja hushållen i deras strävan att effektivt utnyttja sina resurser samt att stärka konsumenternas ställning på marknaden. I anslutning till detta fullgörs de uppgifter som ankommer på konsumentombudsmannen enligt marknadsföringslagen och lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Verket fullgör vidare uppgifter enligt konsumentkreditlagen, lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt och förordningen (1985:619) om statligt stöd till glesbygd.

Konsumentverket omorganiserades den 1 juli 1986 som en följd av riksdagens ovan redovisade beslut. Fr.o.m. budgetåret 1986/87 har programindelningen avskaffats, och verket erhåller medel genom ett förvaltningskostnadsanslag (förslagsanslag).

Allmänna reklamationsnämnden har till uppgift att pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare rörande varor, tjänster och andra nyttigheter samt att ge rekommendationer om hur tvister bör lösas. Nämnden skall dessutom på begäran av domstol avge yttrande vid sådana tvister som förts till domstol. Vidare skall nämnden stödja kommunernas reklamationshantering och därvid bl.a. informera om nämndens praxis och ge råd till konsumentvägledare på lokal nivå. Nämndens kansli är för närvarande uppdelat på två enheter. Till nämnden har knutits ett råd med uppgift att bistå nämnden i viktigare frågor om verksamhetens omfattning och inriktning. Rådet skall bestå av företrädare för konsumenter, näringsidkare och kommuner.

I budgetpropositionen föreslås såvitt gäller marknadsdomstolen att riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 2 818 000 kr.

Propositionen har i denna del inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet tillstyrker förslaget.

I fråga om konsumentverket föreslås att riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 55 654 000 kr., vilket innebär en höjning av anslaget med 4 493 000 kr.

För att förstärka konsumentfrågornas ställning i skolan krävs enligt föredragande statsrådet (prop. 1987/88:100 bil. 9 s. 33) ytterligare insatser för

fortbildning av lärare. Han förutsätter att det hos spardelegationen avsätts 700 000 kr. för konsumentverkets uppgifter på detta område.

Beträffande allmänna reklamationsnämnden föreslås att medel för budgetåret 1988/89 beräknas med en real minskning av utgifterna med 1 % vilket innebär ett förslagsanslag av 9 477 000 kr. I propositionen begärs vidare riksdagens godkännande av en avveckling av enhetsuppdelningen vid nämndens kansli.

Medelsberäkningen för allmänna reklamationsnämnden kritiserar i motion L727 (fp). Enligt motionärerna har den minskning av anslaget som skett under senare år till allmänna reklamationsnämnden inneburit avsevärt förlängda handläggningstider och ökade ärendebalanser. I syfte att dels försöka påskynda ärendehantering inom nämnden, dels tillmötesgå nämndens önskemål att utvidga verksamhetsområdet till att även omfatta s.k. snickeritvister föreslås i motionen (yrkande 6) att anslaget till allmänna reklamationsnämnden ökas med 300 000 kr. för budgetåret 1988/89.

I motion L727 hänvisas till att i motion 1987/88:Fi607 yrkas att spardelegationen avskaffas. För att säkerställa konsumentutbildningen vid ett bifall till motion Fi607 i denna del yrkar motionärerna i motion L727 att konsumentverket tillförs ytterligare 640 000 kr. för budgetåret 1988/89 (yrkande 5). Med 300 000 kr. av detta belopp vill motionärerna finansiera den i motionen begärda ökningen av anslaget till allmänna reklamationsnämnden. I förhållande till regeringens förslag till konsumentverket yrkas således ett med 340 000 kr. ökat anslag, dvs. ett anslag av 55 994 000 kr.

Utskottet vill inledningsvis erinra om de ställningstaganden som riksdagen gjorde våren 1986 när frågan om en ökad lokal reklamationshantering samt anslaget till allmänna reklamationsnämnden behandlades (LU 1985/86:34). Utskottet fann därvid i likhet med föredragande statsrådet att en ökad lokal reklamationshantering borde kunna leda till minskad belastning på allmänna reklamationsnämnden, vilket rimligen också borde resultera i ett i motsvarande grad minskat behov av resurser. I samband med behandlingen våren 1987 av anslaget till allmänna reklamationsnämnden framhöll utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1986/87:22) att frågan om hur stor resursminskningen kunde bli var en bedömningsfråga och beroende av hur snabbt den lokala reklamationshanteringen byggdes ut. Utskottet gjorde den bedömningen att den decentraliserade hanteringen av reklamationsärenden borde kunna få betydligt större genomslagskraft under påföljande budgetår. Utskottet var därför inte berett att med anledning av en motion tillstyrka en begärd höjning av anslaget till allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1987/88.

Enligt utskottets mening saknas anledning att nu frånga den bedömning riksdagen gjorde år 1987. Av propositionen framgår sålunda att antalet till reklamationsnämnden under budgetåret 1986/87 inkomna ärenden minskat med ca 3 % och att även ärendebalansen sjunkit. Utskottet tillstyrker således propositionens förslag om medelsanvisning till allmänna reklamationsnämnden och avstyrker bifall till motion L727 yrkande 6.

Vad som anförs i propositionen om avskaffande av enhetsindelningen vid reklamationsnämndens kansli godtas av utskottet.

I fråga om anslaget till konsumentverket konstaterar utskottet att det har beräknats med utgångspunkt i det huvudförslag som lades fast genom riksdagens beslut våren 1986. För konsumentverket innebar beslutet att verkets utgifter skall minskas med sammanlagt 5 % under en treårsperiod. Av dessa togs 1 % under budgetåret 1987/88. För vardera budgetåren 1988/89 och 1989/90 skall utgifterna således minskas med 2 %. Enligt utskottets mening bör anslaget för nästa budgetår beräknas med utgångspunkt i 1986 års beslut. Härutöver bör verket som förordas i propositionen tillföras vissa extra medel.

Vad härefter angår yrkandet i motion L727 om ökat anslag till konsumentverket vill utskottet erinra om att finansutskottet (FiU 1987/88:16) nyligen tillstyrkt regeringens förslag (prop. 1987/88:100 bil. 9 punkt F 7. s. 111 f.) om medelsanvisning till sparfrämjande åtgärder och samtidigt avstyrkt två motioner om spardelegationens avskaffande, däribland motion Fi607 yrkande 5. Med hänsyn härtill avstyrker lagutskottet motion L727 yrkande 5.

På grundval av utskottets ovan redovisade ställningstagande till den i motion L727 begärda höjningen av anslaget till allmänna reklamationsnämnden avstyrker utskottet även önskemålet om finansiering härav genom omfördelning av anslaget till konsumentverket.

Utskottet tillstyrker med det anförda propositionens förslag såvitt gäller anslaget till konsumentverket.

Kontokortskrediter

I detta avsnitt behandlar utskottet fyra motioner, varit tas upp frågor avseende kontokortskrediter och viss ändring i konsumentkreditlagen (1977:981).

Konsumentkreditlagen gäller kredit (betalningsanstånd eller lån) som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som lämnas eller erbjuds konsument av näringsidkare i dennes yrkesmässiga näringsverksamhet. Lagen är också tillämplig på kredit som lämnas av någon annan än en näringsidkare om krediten förmedlas av näringsidkaren som ombud för kreditgivaren.

Bestämmelserna i lagen är av både näringsrättslig och civilrättslig natur och omfattar såväl krediter som lämnas utan direkt samband med köp av varor, dvs. fristående krediter, som kreditköp. Med kreditköp förstås enligt lagen köp av vara då säljaren lämnar köparen anstånd med någon del av betalningen. Kreditköp föreligger också då betalningen helt eller delvis erläggs med belopp som köparen får låna av säljaren eller av annan kreditgivare på grund av en överenskommelse mellan kreditgivaren och säljaren. Som kreditköp räknas vidare vissa avtal om uthyrning m.m. Vid kreditköp skall enligt 8 § konsumentkreditlagen i princip minst 20 % av varans kontantpris betalas kontant (kontantinsats). Av 9 § följer att en näringsidkare som underlåter att ta ut kontantinsats kan meddelas ett vitesförbud av marknadsdomstolen att fortsätta härmed. Enligt 30 § gäller dock reglerna om kontantinsats och ingripande av marknadsdomstolen inte sådana kreditköp för vilka regeringen meddelat föreskrifter med stöd av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

Konsumentkreditlagen innehåller vidare (5 §) bestämmelser om att en näringsidkare vid annonsering, skyltning och liknande marknadsföring beträffande kredit i princip skall lämna information om den effektiva räntan för krediten samt om kreditkostnaden och kontantpriset. Innan kreditavtal ingås skall den näringsidkare som lämnar eller förmedlar krediten lämna konsumenten skriftlig information i de hänseenden som nyss sagts. Informationsskyldigheten sanktioneras genom regler i marknadsföringslagen.

I motion L713 (s) framhålls att många människor i dagens samhälle på olika sätt lockas att ta dyra krediter i form av bl.a. avbetalningsköp, kontokortskrediter och lån från mer eller mindre seriösa låneförmor. Motionärerna påpekar att hushållens nettoupplåning från enbart finansbolagen ökat från 3,6 miljarder kronor år 1985 till ca 20 miljarder kronor år 1987. Ofta saknar konsumenterna möjligheter att överblicka följderna av sin skuldsättning, vilket medför att de överskattar sin betalningsförmåga och råkar i stora ekonomiska svårigheter. En starkt bidragande orsak till problemen är de långa amorteringstiderna i kombination med höga kreditkostnader. Motionärerna erinrar om att kontokortskommittén i betänkandet (Ds Fi 1984:10) kartlade marknaden och lade fram förslag till att i konsumentkreditlagen skulle införas en bestämmelse om att amortering alltid skulle ske med minst en tiondel av skulden under minst 10 av årets månader. En sådan ordning skulle enligt motionärerna inte bara leda till en minskad skuldbörda för konsumenterna utan också medföra att informationen om kreditkostnaden kunde förbättras. Kreditkostnaden kunde nämligen då anges i krontal vid marknadsföring och i samband med varje köp. Motionärerna begär att regler om amorteringsskyldighet införs i konsumentkreditlagen.

Även motionärerna i motion L712 (s) riktar in sig på frågan om information till konsumenterna om kreditkostnaderna. Enligt motionärerna krävs olika åtgärder för att konsumenterna inte skall behöva betala oskäligen räntor. Bl.a. krävs entydiga regler hur den effektiva räntan skall beräknas och en information som gör konsumenterna uppmärksamma på den totala kostnaden. Enligt motionärerna måste bankinspektionen också få erforderliga maktmedel att stoppa oskäligen ränteuttag. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

I motion L303 (s) tas också upp följderna av den ökade kreditgivningen till allmänheten. Enligt motionärerna har kronofogdemyndigheternas arbetssituation påtagligt förvärrats till följd av ett ökande antal ärenden om indrivning av kontokortsskulder. Denna ökning har sin orsak i att kontokortsföretag och andra kreditgivare alltför lättvindigt lämnar krediter till enskilda personer som senare visar sig sakna betalningsförmåga. Ett sätt att åstadkomma en förbättring av förhållandena anser motionärerna vara att införa en minimigräns för fordringsbelopp som kronofogdemyndigheterna måste driva in eller att helt undanta kontokortsskulder från myndigheternas verksamhetsområde.

I likhet med motionärerna anser utskottet att de senaste årens utveckling på konsumentkreditområdet inger stark oro. Karaktäristiskt för utvecklingen är bl.a. att allt fler konsument genom att sätta sig i skuld — ibland till ett flertal kreditgivare — hamnar i en ekonomisk situation där de inte ens inom en överskådlig framtid kan fullgöra alla sina förpliktelser och därmed

råkar i en allvarlig ekonomisk kris. Rådande förhållanden på konsumentkreditområdet har flera, delvis samverkande orsaker. Sålunda kan utvecklingen till en del förklaras med att många konsumenter saknar möjlighet att överblicka de ekonomiska konsekvenserna av skuldsättningen, exempelvis vilken inverkan kreditkostnaderna har för deras totala ekonomiska situation. En annan orsak är självfallet att det blivit lättare för privatpersoner att få lån av olika kreditgivare. Vid sidan av den utlåningsverksamhet som banker och finansbolag bedriver har det vuxit fram en kreditmarknad där ett stort antal andra finansieringsföretag som inte står under bankinspektionens tillsyn lämnar lån till konsumenterna.

För att man skall komma till rätta med nuvarande förhållanden krävs enligt utskottets mening flera olika åtgärder. Från statsmakternas sida har också problemen uppmärksammats och ett flertal initiativ har tagits i syfte att lösa dem. Visserligen har något krav på amorteringstid inte införts i konsumentkreditlagen men kontokortskommitténs betänkande ledde till att regeringen år 1985 gav konsumentverket i uppdrag att förbättra konsumentskyddet på kreditområdet. Uppdraget resulterade i att särskilda överenskommelser träffades under våren 1986 mellan företrädare för kontokreditföretagens och handelns branschorganisationer och konsumentverket om en förbättrad budget- och kreditrådgivning gentemot konsumenterna. Bl.a. skall konsumentverket på grundval av uppgifter från kreditföretagen ge marknadsöversikter över förekommande krediter. Uppgörelse med branschen träffades även i fråga om etiska regler vid marknadsföring av krediter och kreditgivning. Enligt dessa skall fortlöpande krediter normalt amorteras med 10-20 % vid varje betalningstillfälle.

Redan år 1985 skärptes de av konsumentverket utfärdade riktlinjerna som gäller information vid marknadsföring av kredit i syfte att åstadkomma en förbättrad och mer enhetlig information. De nya riktlinjerna (KOVFS 1985:7), som gäller från den 1 april 1986, innebär utökade krav på information från företagen om effektiv ränta, kreditkostnad och kredittid. Det föreskrivs bl.a. en utformning av information om den effektiva räntan som gör det lättare för konsumenterna att jämföra kreditformerna och välja den mest fördelaktiga krediten. Vidare gäller att kreditkostnaden skall anges i kronor för det fall reklam görs för kredit som gäller viss vara eller tjänst eller annan nytthet.

När det vidare gäller bankinspektionens verksamhet vill utskottet peka på att inspektionen inför budgetåret 1988/89 tilldelas särskilda resurser för tillsynen av kreditinstitutens marknadsföring, kreditvillkor m.m. En del av medlen skall avsättas för att inspektionen i samarbete med konsumentverket skall utföra vissa bevakningsuppgifter. I syfte att förbättra konsumentinformationen inom bankväsendet har på uppdrag av regeringen konsumentverket i samråd med bankinspektionen hållit överläggningar med bankerna. Överläggningarna har resulterat i att enighet numera nåtts om bl.a. en gemensam beräkningsgrund för effektiv ränta. Detta gör det lättare för konsumenterna att jämföra krediterbjudanden från banker och andra finansieringsinstitut. Bankerna har också åtagit sig att tillämpa vissa etiska regler vid marknadsföring av krediter.

I sammanhanget vill utskottet också peka på att, enligt vad utskottet inhämtat, justitiedepartementet hållit en hearing angående erfarenheterna från tillämpningen av konsumentkreditlagen och att man inom departementet på grundval av vad som därvid framkom överväger en översyn av denna lag.

Det bör vidare framhållas att regeringen mot bakgrund av en rad problem av framför allt konsumentpolitisk art när det gäller vissa finansieringsföretag i en nyligen framlagd proposition (prop. 1987/88:149) föreslår att auktorisation skall krävas för bl.a. alla företag som bedriver finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter eller som ägs av bank. Med finansieringsverksamhet riktad mot konsument skall enligt propositionen avses inte bara sådan kreditgivning som omfattas av konsumentkreditlagen utan också ställande av garanti för kredit och förmedling av kredit. Rena handelskrediter undantas dock. För auktorisation skall krävas att vissa formella och kvalitativa krav uppfylls. Förslaget innebär vidare att företagen skall stå under bankinspektionens tillsyn och kontroll och att inspektionen skall kunna återkalla en auktorisation.

Statsmakternas insatser har emellertid inte bara inriktats på förebyggande åtgärder. Också situationen för de konsumenter som råkat i ekonomisk kris har ägnats uppmärksamhet. I 1985 års regeringsuppdrag till konsumentverket ingick således också att söka åstadkomma ett samordnat och aktivt bistånd till konsumenter med betalningsproblem. Förhandlingar rörande denna fråga ledde till att Finansbolagens förening tog initiativ till bildandet av en kontonämnd. Kontonämnden, som inledde sin verksamhet den 1 februari 1987, är en organisation som har tillskapats i syfte att hjälpa betalningssvaga konsumenter att nedbringa sina låneskulder, i första hand krediter på kontokort, genom av- eller nedskrivning av skulderna. Uppgörelserna tar sig formen av underhandsackord. Kontonämndens verksamhet bedrivs tills vidare på försök under en period av 18 månader, räknat från den 1 februari 1987. Under försöksperioden behandlas ärenden från fyra socialdistrikt i Stockholm samt från Trollhättan.

Hösten 1987 tog riksdagen med anledning av motioner upp den mera övergripande frågan om sanering av privatpersoners skuldförhållanden. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1987/88:12) konstaterade utskottet att det ligger i sakens natur att en person som ådragit sig så stora skulder att han rimligen inte kan betala dem är föga motiverad att genom eget arbete skaffa sig inkomster och att han allmänt sett befinner sig i en svår social situation. Av hänsyn till både gäldenären och hans familj ansåg utskottet att det finns skäl för att han i ömmande fall borde kunna få till stånd en sanering av skuldförhållandena. Enligt utskottets mening var tiden mogen för att spørsmålet om införandet i Sverige av en möjlighet till skuld-sanering blev föremål för en samlad bedömning. Vad utskottet anfört gavs regeringen till känna.

Enligt vad utskottet har inhämtat har inom justitiedepartementet arbetet med riktlinjer för en utredning om bl.a. gäldsanering påbörjats.

Effekterna av de åtgärder som sålunda redan initierats på konsumentkreditområdet bör enligt utskottets mening avvaktas innan andra lösningar tas upp till prövning. Utskottet vill även understryka att regeringen har riksdagen

gens bemyndigande att ingripa mot kreditgivningen till konsumenter när det är påkallat av kreditpolitiska skäl och bl.a. föreskriva viss amorterings-tid. Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen att i den kommande kompletteringspropositionen ta upp frågan om utnyttjande av bemyndigandet för åtstramning av kreditmarknaden. Utskottet anser således att motionerna L303, L712 och L713 inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Beträffande önskemålet i den förstnämnda motionen vill utskottet tillägga att utskottet i andra sammanhang (se bl.a. LU 1980/81:23 och LU 1987/88:12) tagit avstånd från tanken att kronofogdemyndigheterna generellt skulle prioritera en typ av utsökningsmål på bekostnad av en annan liksom att den exekutiva verksamheten skulle begränsas till fordringar överstigande ett visst belopp. Utskottet har däremot (se LU 1986/87:21) ställt sig bakom att man genom olika förebyggande åtgärder försöker begränsa måltillströmningen till kronofogdemyndigheterna. Utskottet har därvid ansett det angeläget att myndigheterna kan verka för ekonomisk rehabilitering av gäldenärer.

Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motionerna L303, L712 och L713.

I motion L701 (fp) tas upp frågan vad den väntade kontokortsökningen och den i samband därmed ökade kontrollen kommer att innebära för medborgarna när det gäller den personliga integriteten. Motionären nämner särskilt det kontrollsystem som är under uppbyggnad och som medger att varje säljställe kan kontrollera kontoinnehavarens rättighet att disponera kontot. Motionären anser att det klarare än nu bör framgå av kontokortsansökan hur kontrollen av saldo m.m. kommer att ske och yrkar att konsumentverket får i uppdrag att se över marknadsföringen av kontokort och att integritetsfrågor därvid ges skärpt uppmärksamhet.

Utskottet vill för sin del framhålla att den ökade handeln på kontokort för med sig att högre krav än förr måste ställas på en effektiv kontroll av att kontokort inte missbrukas. Det ligger i konsumenternas intresse att en sådan kontroll sker. Bl.a. är det angeläget att innehavare av kontokort som redan är hårt ekonomiskt ansträngda inte förvärrar sin situation genom att trots att krediten utnyttjats fullt ut fortsätta att använda kontokortet för inköp. Samtidigt är det emellertid viktigt att kontrollen inte sker på ett sådant sätt att den enskildes personliga integritet träds för när. Enligt vad utskottet inhämtat följer man utvecklingen inom såväl justitiedepartementet som finansdepartementet. Frågan behandlades också vid ett möte mellan de nordiska konsumentministrarna i mars i år. Från svensk sida har konsumentverket tagit initiativ till ett av Nordiska ministerrådet finansierat nordiskt projekt angående integritetsskydd vid elektronisk betalningsförmedling. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida är därför inte erforderligt, och utskottet avstyrker bifall till motion L701.

Ränteberäkning vid konsumentköp

I motion L705 (s) framhålls att konsumenternas situation vid köp påtagligt har försämrats sedan handeln infört krav på snabbare betalning, som t.ex. betalning inom 14 dagar i stället för som tidigare inom 30 dagar och dröjs-

målsränta debiteras från förfallodagen. Enligt motionären har flertalet konsumenter i dag någon form av månadslön och betalar mycket ofta sina räkningar via något finansieringsinstitut. För konsumenterna torde det därför vara naturligt att betala räkningarna i samband med löneutbetalningen, menar motionären, som med anledning därav yrkar ett tillkännagivande om en lagstadgad rätt att få betala inom 30 dagar.

Utskottet vill understryka att enligt allmänna civilrättsliga regler fordringar skall betalas vid anfordran såvida inte en bestämd förfallodag avtalats. Av avtalsrättsliga bestämmelser följer vidare att en gäldenär inte är skyldig att betala ränta i vidare mån än som följer av ett träffat avtal eller i vissa fall av handelsbruk eller sedvänja eller som annars kan utgå enligt lag. I räntelagen (1975:635) regleras borgenärens rätt till dröjsmålsränta. I fråga om fordringar som skall betalas på en i förväg bestämd förfallodag gäller att dröjsmålsränta utgår från förfallodagen. Är förfallodagen inte bestämd börjar dröjsmålsränta inte utgå förrän 30 dagar gått från det borgenären sänt räkning till gäldenären eller på annat sätt framställt krav på betalning.

Som framgår av det anförda synes motionen bygga på en missuppfattning om innebörden av gällande rätt. Om parterna inte avtalat om förfallodag och ränteberäkning, har gäldenären alltid en frist på en månad innan dröjsmålsränta börjar utgå. Att det ändå förekommer att konsumenter utsätts för rättsligt ogrundade krav på dröjsmålsränta och också betalar räntan får i första hand ses som ett informationsproblem. Konsumentverket och andra organ på konsumentskyddsområdet har härvidlag ett ansvar för att den enskilde konsumenten blir medveten om vad som gäller i fråga om betalningsskyldigheten.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion L705.

Gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument

Motion L707 (c) tar upp frågan om vilka som bör betraktas som konsumenter vid tillämpning av konsumentskyddslagstiftningen. Motionärerna lämnar flera exempel på gränsdragningsproblem som lagstiftningen kan medföra vid avgörandet av om en person är konsument eller egenföretagare. Vidare framhålls att vid affärstransaktioner med större företag åtminstone egenföretagarna ofta är i behov av samma skydd som konsumenterna. Egenföretagare bör enligt motionärerna jämföras med konsument i de fall egenföretagarens ställning i ett avtals- eller affärsförhållande i huvudsak motsvarar konsumentens. I sammanhanget bör enligt motionärerna övervägas huruvida denna utvidgning av skyddande regler skall begränsas till egenföretagare som driver verksamheten i eller i anslutning till hemmet.

Som motionärerna själva påpekar behandlade utskottet i samband med proposition 1986/87:88 om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361) en motion vari togs upp frågan om vilka som bör betraktas som konsumenter vid tillämpning av hemförsäljningslagen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1986/87:29) erinrade utskottet om att hemförsäljningslagen enbart gäller försäljning till konsumenter och att med konsument avses en särskild person i egenskap av privatperson. Lagen gäller, fortsatte utskottet, inte varje försäljning till konsumenter utan det krävs dessutom att det som

förvärvas skall vara avsett huvudsakligen för enskilt bruk. Sistnämnda krav innebär, menade utskottet, att det som regel inte uppkommer några svårigheter att avgöra om lagen är tillämplig eller inte. Vidare framhöll utskottet att motsvarande konsumentbegrepp återfinns i flertalet lagar på konsumentskyddsområdet, såsom exempelvis konsumentkreditlagen (1977:981) och marknadsföringslagen (1975:1418). Utskottet framhöll också att syftet med konsumenträtten är att särskilt reglera rättsförhållanden mellan näringsidkare och den enskilda människan som konsument. För rättsförhållanden mellan juridiska personer eller mellan rörelseidkare gäller andra regelsystem, slutade utskottet.

Enligt utskottet saknas anledning till någon annan bedömning när det som nu gäller det mera allmänna spörsmålet om avgränsningen av tillämpningsområdet för den konsumenträttsliga lagstiftningen. Det behov av särskilt skydd som kan finnas för den svagare parten i ett affärsförhållande mellan näringsidkare får tillgodoses genom andra regler än de rent konsumenträttsliga. Utskottet vill peka på att så också har skett bl.a. i fråga om vissa kreditköp genom införandet av lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motion L707.

Könsdiskriminerande reklam

I propositionen (s. 32) anføres att konsumentverket bör tillföras 100 000 kr. från de medel som beräknats för forsknings- och utredningsarbete under tionde huvudtitelns kommittéanslag för arbetet med könsdiskriminerande reklam.

I motion L706 (s) framhålls att reklammarknadens vilja till självsanering är obefintlig eller i varje fall mycket svag. Enligt motionärerna föreligger därför behov av lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam, vilket bör ges regeringen till känna. Motionärerna i motion L721 (vpk) begär förslag till ändring eller tillägg i marknadsföringslagen så att könsdiskriminerande reklam förbjuds. Enligt motionärerna förekommer könsdiskriminerande reklam allt oftare vilket motverkar strävandena mot jämställdhet mellan könen. I motion L727 (yrkande 4) framhålls att alla former av könsdiskriminering bör bekämpas genom bl.a. opinionsbildning. Motionärerna anser att mycket redan har åstadkommits genom påverkan, självsanering och frivilliga överenskommelser inom reklambranschen och att denna linje bör fortsätta. Motionärerna avvisar förbudslagstiftning. De yrkar att konsumentverkets projekt om könsdiskriminerande reklam skall avvecklas och att några ytterligare medel för projektet inte bör ställas till verkets förfogande.

Som utskottet framhållit då frågan om förbud mot könsdiskriminerande reklam tidigare varit aktuell (se senast LU 1986/87:22) bör sådana avarter inom reklamen som tar sig uttryck i framställningar av könsdiskriminerande natur och som kan upplevas som kränkande inte få förekomma. Det finns också ett klart avståndstagande från denna form av reklam hos en bred allmänhet, och även näringslivet har sedan mer än tio år tillbaka vänt sig mot den könsdiskriminerande reklamen. Den typ av annonser som

exempelvis framställer kvinnor som enbart sexobjekt förekommer dock fortfarande. När en sådan annons dyker upp på marknaden, möts den nästan omgående av ett kraftigt avståndstagande från en bred opinion, vilket i regel har sådana negativa effekter för annonsören att annonsen ganska snart dras tillbaka.

Ett svårare problem utgör däremot, som utskottet tidigare påpekat, den schabloniserande reklam som kan sägas avspegla vissa värderingar och handlingssätt i samhället, som av en del människor kan upplevas som könsdiskriminerande och av andra som betydligt mer positiva och kanske roande. Utskottet vill ånyo understryka att det är viktigt att reklamen återspeglar ett livsmönster som bygger på principen om kvinnors och mäns lika värde och om jämställdhet mellan könen. Utskottet vidhåller sin uppfattning att lagstiftning är ett trubbigt instrument när det gäller att komma till rätta med reklam som avviker från denna grundprincip och bör tillgripas endast om det visar sig att det inte går att på annat sätt få till stånd en nödvändig sanering av marknaden. I sistnämnda hänscende vill utskottet erinra om att, som påpekats i motion L727, konsumentverket år 1986 fick i uppdrag av regeringen att dokumentera den könsdiskriminerande reklamens omfattning och att följa dess utveckling samt att senast vid utgången av år 1988 till regeringen redovisa sina erfarenheter och bedömningar. Verket skall bl.a. arbeta för att skapa debatt, öka kunskapen och medvetenheten och inte minst få reklambranschen att vidta egna åtgärder för att minska den könsdiskriminerande reklamen. För innevarande budgetår har verket tillförts 200 000 kr. för projektet.

Konsumentverkets arbete har enligt vad utskottet inhämtat fortskridit så långt att verket har sänt ut discussionsunderlag för bedömning av frågan om förekomsten av könsdiskriminerande reklam till bl.a skolor, organisationer och reklambyråer. Efter olika diskussioner m.m. avser konsumentverket att avsluta utredningsarbetet med en konferens där man ämnar ta ställning till gjorda erfarenheter och bedömningar samt att därefter i slutet av året till regeringen avge redovisning för uppdraget.

Enligt utskottets mening är det angeläget att konsumentverket får slutföra sitt uppdrag och därmed ge regeringen underlag för en bedömning av vilka åtgärder som erfordras på området. Riksdagen bör inte genom några uttalanden föregripa regeringens ställningstagande. I enlighet med det anförda bör motionerna L706, L721 och L727 yrkande 4 avslås.

Utbudet av s.k. personlighetskurser

Frågan om marknadsföring av s.k. personlighetskurser aktualiserades i riksdagen våren 1986 med anledning av en motion i ämnet. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1985/86:34) konstaterade utskottet i likhet med motionärerna att utbudet och marknadsföringen av kurser av det slag som behandlades i motionen fått en ökande omfattning under senare år. Med hänsyn till verksamhetens inriktning på personlighets- och beteendepåverkan, som inte låter sig bedömas efter strikt objektiva kriterier, är det, fortsatte utskottet, ofta förenat med svårigheter att kunna ingripa mot otillbörlig marknadsföring av verksamheten. Det kan också vara så, framhöll

utskottet, att grundlagsskyddet för tryckfriheten och religionsfriheten hindrar ett ingripande med stöd av marknadsföringslagen. Att marknadsföringsåtgärderna på detta område likväl ifrågasätts inte så sällan framgick, menade utskottet, inte minst av det stora antal anmälningar som inkommit till konsumentverket. Enligt utskottets mening förtjänade därför marknadsföringen av de s.k. personlighetskurserna och likartad verksamhet att uppmärksammas mera än vad som hittills varit fallet. Utskottet ansåg att det borde ankomma på regeringen att noga följa utvecklingen på området och vidta de åtgärder som kunde visa sig vara nödvändiga. Riksdagen gav som sin mening regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen.

I motion L708 (c) framhålls att många människor anser sig ha behov av att förbättra sig själva i psykiskt avseende och att det därför också finns en marknad för olika former av personlighetskurser och beteendepåverkan. Motionären pekar också på att det finns åtskilliga exempel på att personlighetskurser säljs direkt till organisationer som utlovar personlighetsförbättringar av olika slag. Motionären menar att det rimliga i vad som utlovas ofta kan ifrågasättas. Enligt motionären har det hänt att människor lurats att låna upp stora summor pengar för att betala dessa personlighetskurser.

Oseriös verksamhet när det gäller personlighetskurser bör enligt motionären i första hand motverkas genom upplysning och opinionsbildning. Samhällets insatser på området bör inskränkas till ingripanden mot ekonomiska och andra oegentligheter och motionären efterlyser regeringens åtgärder i dessa avseenden. Åberopande riksdagens ovan nämnda tillkännagivande från år 1986 yrkar motionären att riksdagen hos regeringen begär en utredning som syftar till åtgärder mot utbudet av oseriösa s.k. personlighetskurser och annan därmed likartad verksamhet samt att konsumentverket under tiden får ekonomiska resurser att följa upp verksamheten i fråga.

Utskottet vill för sin del slå fast att utskottet inte funnit anledning att frånga sin tidigare inställning i frågan om de s.k. personlighetskurserna. Visserligen har antalet anmälningar till konsumentverket rörande utbudet av sådana kurser sjunkit men härav torde inte kunna dras den slutsatsen att marknaden sanerats. Det är således fortfarande angeläget att marknadsföringen av kurserna fortlöpande uppmärksammas av regeringen.

Utskottet erinrar om att statsrådet Bengt K. Å. Johansson den 27 november 1987 besvarade en fråga av motionären, vari hon — mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande år 1986 — begärde besked om på vilket sätt regeringen följt utvecklingen beträffande marknadsföringen av s.k. personlighetskurser samt om regeringen hade för avsikt att ingripa i de förhållanden som råder i exempelvis scientologikyrkan. I sitt svar framhöll statsrådet att regeringen följt utvecklingen på området och därvid bl.a. hållit sig underrättad om de anmälningar som gjorts till konsumentverket. Vidare har uppvaktningar som gällt personlighetskurser gjorts på social- och finansdepartementet, fortsatte statsrådet. Statsrådet påpekade vidare att utöver sätet för marknadsföring finns det ett flertal olika aspekter att anlägga på de kurser som det här är fråga om och att samråd mellan berörda departement också fortlöpande äger rum. Avslutningsvis framhöll statsrådet att han var

beredd att tillse att konsumentverket har möjligheter att fullgöra sina uppgifter att följa marknadsföringen på detta område.

Mot bakgrund av vad statsrådet sålunda anförde utgår utskottet från att regeringen i enlighet med riksdagens uttalande år 1986 även framdeles noga följer utvecklingen på området och tar de initiativ som kan visa sig erforderliga. Någon riksdagens vidare åtgärd med anledning av motion L708 är därför inte påkallad, och utskottet avstyrker bifall till motionen.

Förbud mot krigsleksaker m.m.

I motion L711 (s) yrkas dels lagstiftning med förbud mot försäljning av krigs- och våldsleksaker, dels en ändring av marknadsföringslagen så att reklam för vålds- och krigsleksaker förbjuds. Även i motion L726 (vpk) yrkar motionärerna lagstiftning mot försäljning och marknadsföring av krigsleksaker och leksaker som bygger på våld. I motion L718 (s) yrkas import- och försäljningsförbud av krigsleksakerna. Motionärerna i samtliga tre motioner anför att våldsutvecklingen bland barn och ungdomar måste bekämpas och att ett led i detta arbete är att förhindra en fortsatt försäljning och marknadsföring av krigs- och våldsleksaker. I motionerna hänvisas till en överenskommelse som år 1979 träffades mellan konsumentverket och dåvarande lekmiljörådet å ena sidan och företrädare för leksaksbranschen å andra sidan om bl.a. förbud mot försäljning av vissa krigsleksaker. Enligt motionärerna är leksaksbranschen inte beredd att teckna något nytt avtal omfattande även de nya våldsprodukter som finns på marknaden. För att en rejäl sanering av branschen skall komma till stånd krävs enligt motionärernas mening en lagreglering beträffande krigs- och våldsleksaker.

Motionärerna i motionerna L715 (c) och L719 (fp) anser det beklagligt att leksaksbranschen inte är beredd att teckna något nytt avtal med barnmiljörådet om att de nya våldsleksaker på marknaden inkluderas i överenskommelsen. Därför begärs i motion L715 regeringens överväganden och eventuella förslag med syfte att motverka bl.a. marknadsföring och försäljning av vålds- och krigsleksaker, och i motion L719 begärs tillsättande av en utredning med samma inriktning.

I motion L710 (s) framhålls att data- och TV-spel är en ny företeelse på leksaksmarknaden. Många av dessa spel bygger i hög grad på grovt våld. Motionärerna anser att det behövs lagstiftning rörande våldsförhärlikande data- och TV-spel.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är betydelsefullt att barn och ungdom inte tillhandahålls leksaker, spel m.m. som på olika sätt förhärlikar krig och annat våld. Oavsett vilken inverkan leksakerna och spelen rent faktiskt kan ha på barns och ungdoms inställning till våld ger utbudet av sådana produkter i den allmänna handeln lätt ett intryck av att samhället godtar våld, något som givetvis inte är fallet.

Som påpekas i motionerna träffades år 1979 en överenskommelse mellan konsumentverket och dåvarande lekmiljörådet å ena sidan och vissa företrädare för leksaksbranschen å andra sidan beträffande marknadsföring av leksaker. Överenskommelsen omfattar leksaker, spel och vissa modellbyggsatser med militär anknytning, som huvudsakligen hänför sig till krig fr.o.m. 1914, och innebär bl.a. att sådana produkter inte får saluföras.

Överenskommelsen är fortfarande gällande och har — vilket utskottet noterar med tillfredsställelse — på senare tid antagits av ytterligare branschorganisationer. Under de senaste åren har emellertid nya typer av leksaker och spel tagits fram på marknaden. Till skillnad från de produkter som faller under 1979 års överenskommelse bygger dessa leksaker och spel inte på krig i ordets egentliga bemärkelse utan på andra former av våld. Särskilt leksakerna har ofta en science fiction-betonad utformning med klara våldsinslag, och marknadsföringen av dem sker på ett sätt som också direkt för tanken till våld. När det gäller data- och TV-spelen är måhända marknadsföringen inte lika effektiv men våldsinslagen i spelen kan vara lika eller ännu mer framträdande.

Den allmänna opinionen har i ökande utsträckning vänt sig mot utbudet av nya leksaker och spel som förhärliigar eller eljest associerar till våld. I riksdagen har motioner väckts i ämnet flera gånger tidigare och antalet motioner som innevarande riksmöte väckts i frågan vittnar om den växande opinionen mot utbudet av våldsförhärliigande produkter för barn och ungdom. Spörsmålet har också aktualiserats i Nordiska rådet.

I linje med vad utskottet tidigare anfört i frågan (se LU 1986/87:22) anser utskottet det angeläget att marknadsföringen och försäljningen av leksaker och spel med klara våldsinslag i största möjliga utsträckning förhindras. När det gäller att motverka marknadsföring och saluhållande av inte godtagbara produkter är emellertid som utskottet påpekat i andra sammanhang lagstiftning inte den lösning som i första hand bör tillgripas när de nödvändiga åtgärderna kan komma till stånd genom överenskommelser mellan berörda parter. Handelns organisationer har ett särskilt ansvar för att olämpliga produkter rensas ut från marknaden, och utskottet förutsätter därför att den nödvändiga saneringen kan åstadkommas genom en överenskommelse efter mönster av vad som skedde år 1979. Utskottet vill understryka vikten av att både handelns organisationer och barnmiljörådet snarast möjligt når en för båda sidor rimlig uppgörelse som medför att nya leksaker och spel m.m. av utpräglad våldskaraktär försvinner från marknaden. Skulle det visa sig att en godtagbar överenskommelse inte kan nås får frågan om lagstiftning tas upp till prövning.

Vad särskilt gäller data- och TV-spelen förtjänar det enligt utskottets mening att uppmärksammas att handeln med sådana spel är betydligt mer splittrad än vad som är fallet i fråga om leksaker. Enligt vad som upplysts inför utskottet saluförs spelen ofta av näringsidkare som inte är anslutna till någon branschorganisation. Det är också enligt uppgift dessa näringsidkare som tillhandahåller de spel som har de mest markanta våldsinslagen. Självfallet kan det inte godtas att vissa företag oavsett vilka restriktioner handeln i övrigt åläggs skall känna sig fria och oförhindrade att fortsätta med saluförandet av våldsspel. I den mån det visar sig att den oorganiserade handeln inte känner sitt ansvar och frivilligt begränsar utbudet av olika spel till vad som kan anses acceptabelt från samhällets synpunkt bör man inte tveka att tillgripa lagstiftning.

Med hänsyn till vikten av de frågor som tagits upp i motionerna utgår utskottet från att regeringen följer utvecklingen på området och tar de initiativ som kan bli erforderliga. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida i

saken är i vart fall för närvarande inte påkallad. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna L710, L711, L715, L718, L719 och L726.

LU 1987/88:31

Barnsäkra förpackningar

I motion L722 (fp) kritiserar man att maskindiskmedel i pulverform inte omfattas av konsumentverkets nyligen utgivna riktlinjer om barnsäkra förpackningar. Med beaktande av att en stor del av de barnolycksfall som sker i hemmet har samband med förgiftning av hushållskemikalier anser motionärerna det angeläget att konsumentverket skärper uppmärksamheten i denna fråga. Enligt motionärerna bör verkets bevakning resultera i att det efter nyinstallationer av förpackningsmaskiner uppställs krav på barnsäkra förpackningar för maskindiskmedel i pulverform. Motionärerna yrkar att konsumentverkets riktlinjer ändras i enlighet härmed.

Konsumentverkets nyligen utfärdade riktlinjer för förpackningar till vissa hushållskemikalier (KOVFS 1986:4) innehåller de krav som verket finner väsentliga från konsumentsynpunkt. De har utarbetats efter överläggningar med företrädare för berörda näringslivsorganisationer och efter samråd med kemikalieinspektionen. Riktlinjerna gäller kemikalier som marknadsförs till konsument för enskilt bruk och som anses medföra särskilda risker för akuta skador på mindre barn. Till denna grupp av kemikalier räknas maskindiskmedel, vars förpackning enligt huvudregeln skall vara barnskyddad. Men enligt en särskild bestämmelse undantas maskindiskmedel i pulverform under förutsättning att förpackningen dels är försedd med ställbar hållpip eller jämförlig återförslutning, dels har särskilt tydlig varningsinformation.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är en synnerligen angelägen uppgift att försöka skydda barnen i samhället från att råka ut för olycksfall. Inte minst viktigt är förebyggande åtgärder när det gäller olyckor som kan orsakas av kemiska preparat i hemmen. Krav på barnsäkra förslutningar eller förpackningar kan dock endast ses som ett led i strävandena mot att förhindra barnolycksfall. Säkerhetsföreskrifter måste nämligen kombineras med — förutom ökad aktsamhet av de berörda — åtgärder i syfte att öka kunskapen om riskerna med kemikalier hos dem som handskas med preparaten. Utskottet vill peka på att ca 70 % av antalet barnolycksfall som maskindiskmedel orsakat beror på att barnet kommit åt medlet i diskmaskinen och inte ur förpackningen. Enligt vad utskottet inhämtat anser konsumentverket att ovan nämnda riktlinjer kommer att föranleda behov av kompletterande information till allmänheten. Verket har därför, enligt inhämtade uppgifter, erhållit ett belopp om 350 000 kr. från allmänna arvsfonden för att bl.a. ta fram en informationsfolder till småbarnsföräldrar och andra grupper av konsumenter. Enligt vad utskottet inhämtat från konsumentverket kan riktlinjerna på sikt också väntas påverka produktutvecklingen av diskmaskiner och sålunda innebära t.ex. säkrare luckor för diskmedelsintagen.

Utskottet utgår från att konsumentverket även fortsättningsvis uppmärksammar behovet av barnsäkra förpackningar för maskindiskmedel. Med hänsyn till det arbete som pågår inom konsumentverket anser utskottet att

Begränsning av ljudnivån på hushållsapparater

I motion L704 (s) påpekas att bullret från många elektriska hushållsapparater kan vara mycket störande och psykiskt besvärande. Enligt motionärerna når t.ex. en hushållsassistent en ljudnivå motsvarande ungefär en tung lastbils medan ljudet från en kyl/frys är mycket lågt. Motionärerna menar att det måste finnas en reglering av ljudnivån även för apparater som inte går i kontinuerlig drift. Motionärerna yrkar ett tillkännagivande härom.

Enligt vad utskottet inhämtat deltar konsumentverket i ett pågående internationellt arbete rörande bullernivån på hushållsapparater. Arbetet som syftar till att få fram mätnormer för ljudnivån sker inom ramen för den europeiska standardiseringsverksamheten. Utskottet vill erinra om att svenskt deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet utgör ett väsentligt inslag i vårt samarbete med EG på konsumentskyddsområdet. Som närmare redovisats i proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen skapar vår medverkan i standardiseringsverksamheten förutsättningar för att onödiga handelshinder skall kunna elimineras. För konsumentverkets deltagande i standardiseringsarbetet beräknas också särskilda medel för budgetåret 1988/89.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att motion L704 inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker följaktligen motionen.

Extrapriser

I motion L709 (s) begärs lagstiftningsåtgärder mot extraprisssystemet. Enligt motionärerna skulle lägre och jämnare prisnivåer möjliggöra prisjämförelser för konsumenterna och även i övrigt medföra fördelar för särskilt de resurssvaga konsumenterna. Motionärerna efterlyser också en så saklig prisinformation som möjligt, något som extraprisssystemet inte ger utrymme för. I motionen framhålls att erfarenheterna visar att handeln inte själv kan åstadkomma någon sanering av systemet.

I motionerna L727 yrkande I (fp) och L729 (fp) yrkas däremot ett bibehållande av det gällande extraprisssystemet utan inskränkningar från statens sida. Enligt motionärerna innebär extraprisssystemet i allmänhet ett viktigt konkurrensmedel även om det finns avarter inom systemet. Det pågår enligt motionärerna sanering inom handeln.

Utskottet erinrar om att extrapriserna redan i mitten av 1970-talet var föremål för debatt, vilket bl.a. resulterade i ett regeringsuppdrag till statens pris- och kartellnämnd (SPK) att studera förutsättningarna för en begränsning av extrapriserna. Det främsta resultatet av detta arbete blev att ett antal avarter av extraprisssystemet identifierades. En promemoria överlämnades till konsumentverket/KO som tillsammans med handeln utarbetade ett regelsystem för tillämpande av extrapriser. Dessa regler daterar sig från år 1978 och innebär i korthet att termen "extrapris" och/eller röd prismärkningslapp endast får användas om varan i fråga ingår i kedjans ordinarie

sortiment, om varan har ett ordinarie tillämpat pris, om nedsättningen är minst 10 % (utom för varor med låg marginal) samt om nedsättningen varar i högst fyra veckor. Enligt ett beslut av marknadsdomstolen skall dessutom även jämförpriset anges tillsammans med extrapriset vid centrala samaktiviteter.

Handelns intresse för kampanjrabatter (extrapriser) har behandlats av livsmedelsutredningen i det i höstas avgivna betänkandet (SOU 1987:44) Livsmedelspriser och livsmedelskvalitet. Enligt utredningens uppfattning finns det flera nackdelar med det ökade inslaget av extrapriser. En effekt som rör redligheten mot konsumenterna är, menar utredningen, att gapet blivit alltför stort mellan uppgivna ordinarie priser och extrapriser. Skillnaden mellan dessa anger enligt utredningen i många fall endast en fiktiv besparing eftersom inte några större kvantiteter säljs till annat än extrapriser. De s.k. ordinarie priserna drivs upp för att skapa utrymme för kampanjrabatter.

Enligt utredningens mening medför extraprisernas ökade betydelse att konsumenternas egentliga prismedvetenhet och priskännedom avtrubbas och konsumenterna reagerar alltmer endast på röda lappar. Fokuseringen på extrapriser och röda prislappar kan enligt utredningen också leda till att konsumentens intresse i första hand riktas mot produkternas pris och endast i mindre utsträckning mot skillnader i kvalitet. På sikt medför denna utveckling enligt utredningens uppfattning risker för en ensidig inriktning på produktförenkling för att nå låga priser, eventuellt på bekostnad av en utveckling av livsmedlens kvalitet. Enligt utredningens erfarenheter synes också omfattningen av extrapriser vara betydligt större i Sverige än i flertalet europeiska länder.

Utöver de direkta och indirekta effekterna av extraprisystemets stora omfattning förekommer vad som, bl.a. från handelns sida, brukar beskrivas som rena avarter av systemet. Detta gäller t.ex. försäljning under inköpspris, olika former av kombinationserbjudanden, restriktioner i hur mycket varje kund får köpa av en extraprisvara och krav på inköp för visst belopp av andra varor för att få utnyttja extrapris.

Utredningen anser att det nu är nödvändigt att komma till rätta med extraprisystemets negativa konsekvenser och föreslår i detta syfte att nuvarande system med dubbel prismärkning (ordinarie pris och extrapris) ersätts med ett enprissystem där endast ett pris, det faktiskt tillämpade, anges vid annonsering och prismärkning. Detta pris kan emellertid vara ett nedsatt pris i förhållande till tidigare tillämpat pris. Reglerna om enpris bör enligt utredningens mening vara bindande och förenade med sanktionsmöjligheter.

Motivet för ett enprissystem är enligt utredningens uppfattning att endast det faktiskt tillämpade priset är relevant för konsumentens värdering av en varas prisvärdhet och vid jämförelse med priserna på andra varor och i andra butiker. Jämförelsen med ett, ofta fiktivt, "ordinarie" pris kan ge en felaktig bild av prisets förmånlighet. Enprissystemet bör därför kunna leda till en större redlighet i prisinformation och en förbättrad prismedvetenhet hos konsumenterna.

Eftersom förenklade symboler i anslutning till prisangivelser, t.ex. röd färg på prislapparna, snarare verkar i motsatt riktning torde ett enprissytem endast få full avsedd effekt om alla prisangivelser görs på ett enhetligt sätt, förslagsvis med svart text på vit botten. Eftersom också begreppet "extrapris" fått en speciell innebörd, kopplad till den röda prislappen, anser utredningen det önskvärt att handeln tills vidare undviker detta begrepp i sin marknadsföring.

Livsmedelsutredningens betänkande är efter remissbehandling föremål för överväganden inom regeringskansliet. Även inom SPK och konsumentverket pågår arbete med extraprisproblematiken. I sammanhanget kan nämnas att konsumentverket har tagit upp frågan om upphävande av de delar av sina riktlinjer som gäller extrapriser för dagligvaror. I fortsättningen är avsikten att butikernas användning av extrapriser skall bedömas helt utifrån marknadsföringslagens bestämmelser.

Enligt utskottets mening bör inte riksdagen nu genom något uttalande i den ena eller andra riktningen föregripa de överväganden beträffande systemet med extrapriser som förestår inom bl.a. regeringskansliet. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionerna L709, L727 yrkande 1 och L729.

Information på produkterna m.m.

Allmänt

Frågan om standardiserad varuinformation tas upp i motion L727 (fp). Motionärerna begär (yrkande 3) ett tillkännagivande om att konsumentverket bör ta initiativ till att i samarbete med andra organ stimulera till ett system med frivillig varudeklaration för vissa varor. I motionen understryks att en av de mest angelägna konsumentfrågorna är att ge konsumenten tillgång till ändamålsenlig information om varorna i den vardagliga köpsituationen. Informationen bör utformas så att jämförelser mellan olika alternativ underlättas. Motionärerna anser att det i dag, trots en allmän förbättring av de konsumentpolitiska åtgärderna, är svårare än någonsin att i butiken få en objektiv konsumentinformation. Motionärerna hänvisar till ett förslag från varuprovningsskommittén av innebörd att man på frivillig väg skulle söka bygga upp ett varudeklarationssystem i samarbete med näringslivet. Ett sådant system med igenkänningstecken skulle, påpekas det, gagna den marknadsföring som seriösa och ansvarskännande företag bedriver. Systemet skulle också göra det lättare för konsumenten att välja rätt vara till rätt pris. En utvecklingsmodell kan enligt motionärerna vara den som möbelbranschen tillämpar. Den branschens "Möbelfakta" är en tillförlitlig och av konsumenterna efterfrågad information.

Utskottet erinrar om att motionsyrkanden med samma syfte som det nu aktuella tidigare har prövats och avslagits av riksdagen på hemställan av utskottet. Då frågan senast behandlades (se LU 1986/87:22) delade utskottet motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att produktinformationen förbättras men ansåg det inte meningsfullt att söka få fram ett omfattande varudeklarationssystem av VDN-karaktär. Enligt utskottets mening borde man i stället ta fram standardiserad varuinformation för vissa varugrupper, såsom exempelvis de av motionärerna åberopade "Möbelfakta".

Utskottet förutsatte att produktinformation i ökad utsträckning skulle tas fram genom näringslivets försorg och ansåg att framtagandet av standardiserad varuinformation var ett område väl lämpat för näringslivets egenåtgärder. Arbetet med framtagande av varufakta borde ske i frivillig samverkan med konsumentverket. Utskottet utgick från att verket skulle ta erforderliga initiativ för att få till stånd branschöverenskommelser på sådana områden där det bedömdes nödvändigt. Utskottet ansåg att det anförda i huvudsak fick anses ha tillgodosett motionärernas önskemål och att något särskilt tillkännagivande därför inte var påkallat.

Utskottet har nu ingen annan uppfattning i frågan och avstyrker således bifall till motion L727 yrkande 3.

Datakommunikation inom konsumentinformationen

Frågor om användandet av datakommunikation i konsumentinformationen tas också upp i motion L727 (fp).

Motionärerna anför att på en marknad där allt fler leverantörer presenterar sina produkter blir det allt svårare för den enskilde konsumenten att orientera sig och att skaffa sig kvalificerad varuinformation som bas för sitt köpbeslut. Mot denna bakgrund blir rådgivning om och överblick över marknadens utbud än viktigare. Emellertid når de jämförande tester och provtagningar som görs ofta inte ut till konsumenterna. Med bl.a. videotex och text-TV kompletterat med s.k. teleprogramvara skulle enligt motionärerna sådan viktig jämförande information om varor och tjänster kunna ställas till många konsumenters förfogande. Konsumentverket bör därför få i uppdrag att närmare överväga normer och standarder för hur videotex m.m. kan användas för teledistribuerad varuinformation direkt till konsumenten. Motionärerna begär (yrkande 2) att det anförda ges regeringen till känna.

Utskottet erinrar om att konsumentverket i mars 1986 avlämnade en lägesrapport i fråga om utvecklingsarbetet med datahjälpmedel för det kommunala konsumentarbetet. Av rapporten framgår bl.a. följande. Konsumentverket har i samarbete med företrädare för den kommunala konsumentverksamheten i tre kommuner tagit fram ett dataprogram som syftade till att underlätta den hushållsekonomiska rådgivningen i kommunerna. Resultatet av ett försök år 1984 med det första programmet var påfallande positivt. Sedan dess har flera nya egenskaper tillförts programmet samtidigt med att ytterligare utprovningar gjorts när det gäller datorprogram med budgetrådgivning. Därefter har framtagits en modell för budgetrådgivning som kan anpassas till de enskilda hushållens förutsättningar. Verket hade för avsikt att undersöka hur stort intresse kommunerna kunde ha för att använda modellen i datorprogram. Beträffande marknadsöversikter pågick arbete med att få fram ett videotextsystem som skulle omfatta de viktigaste hushållskapitalvarorna. Systemet innebar att tillverkare och/eller generalagenter genom egna terminaler lägger in aktuella uppgifter om sina produkter. En försöksverksamhet skulle påbörjas hösten 1986, och den in-

nebar att åtta till tio kommuner skulle få tillfälle att kostnadsfritt använda databasen under ett halvt år.

LU 1987/88:31

Enligt vad utskottet nu inhämtat pågår sedan hösten 1987 en försöksverksamhet med databaserade marknadsöversikter. Fram till i mitten av maj månad 1988 — eventuellt till årets slut — skall den s.k. Varubörsen, som projektet kallas, testas av konsumentvägledarna i tio av landets kommuner. Tanken med projektet är att konsumentvägledarna enkelt och snabbt skall kunna förse undrande konsumenter med en heltäckande och rättvis bild av det samlade utbudet av sådana produkter som tvätt- och diskmaskiner, torktumlare, dammsugare, symaskiner, spisar, kyl-frys-sval, köksmaskiner och mikrovågsugnar. Under våren skall det också finnas uppgifter om radio, TV och videobandspelare. När systemet utvecklats ytterligare kan det finnas möjlighet att ge andra grupper, bl.a. enskilda konsumenter, tillgång till det.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet att det lika litet nu som då liknande motionsyrkanden tidigare prövats (se senast LU 1986/87:22) är nödvändigt med något uttalande från riksdagens sida i saken. Utskottet avstyrker således bifall till motion L727 yrkande 2.

Kosmetika och hygienartiklar

Frågan om varudeklaration av kosmetika och hygienartiklar från allergisynpunkt tas upp i motion L717 (fp). Enligt motionärerna finns på marknaden en mängd produkter som innehåller allergiframkallande ämnen. Några regler om varudeklaration beträffande sådana ämnen finns dock inte för närvarande. I motionen yrkas därför införande av riktlinjer för märkning av kosmetika och hygienartiklar.

Kontrollen över kosmetiska och hygieniska produkter utövas i dag av socialstyrelsen. När det däremot gäller hälso- och miljöskyddsaspekter på kemiska produkter i allmänhet är den år 1986 inrättade kemikalieinspektionen tillsynsmyndighet.

Som motionärerna framhåller framlade socialstyrelsen år 1986 på uppdrag av regeringen ett förslag till märkningsbestämmelser för kosmetiska och hygieniska produkter och till ett produktregister. Några föreskrifter om varudeklaration på produkterna har dock ännu inte kommit till stånd. Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inom regeringskansliet överläggningar i frågan om vilken myndighet — socialstyrelsen eller kemikalieinspektionen — som i fortsättningen bör svara för kontrollen och tillsynen av kosmetiska och hygieniska preparat.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att allmänheten snarast möjligt får tillgång till information om kosmetiska och hygieniska varor i allergihänseende. Med hänsyn till frågans vikt utgår utskottet från att regeringen skyndsamt vidtar de åtgärder som behövs för att spörsmålet skall få en tillfredsställande lösning. Något särskilt tillkännagivande i enlighet med motionärernas önskemål är därför inte påkallat. Utskottet avstyrker bifall till motion L717.

I motion L728 (c) efterlyses samma tillförlitliga information för livsmedel som redan finns för andra varor, t.ex. textilvaror. Enligt motionärerna har konsumentverket en allmän informationsskyldighet gentemot konsumenterna. Konsumentverket bör därför inom livsmedelsområdet omgående påbörja ett konsumentinformerande arbete med inriktning på dels ursprungs- märkning, dels innehållsdeklaration, dels information om användnings- område och om eventuella begränsningar därav.

Som motionärerna själva påpekar är statens livsmedelsverk central för- valttningsmyndighet för livsmedelsfrågor. Enligt förordningen (1971:808) med instruktion för statens livsmedelsverk skall verket bevaka konsument- intresset inom livsmedelsområdet, leda och samordna livsmedelskontrol- len, undersöka livsmedels sammansättning och näringsvärde samt ge råd och anvisningar i livsmedelsfrågor.

På uppdrag av regeringen har livsmedelsverket nyligen avgivit en rapport (1988:3) med förslag till utförligare märkning av innehåll i livsmedel för att underlätta för konsumenterna att välja livsmedel. Nyligen har också lagts fram en rapport med förslag till gemensamma nordiska regler för märkning av färdigförpackade livsmedel.

Utskottet vill i detta sammanhang även hänvisa till livsmedelsutredning- ens ovan redovisade betänkande (SOU 1987:44) Livsmedelspriser och livs- medelskvalitet som för närvarande bereds inom regeringskansliet. Utred- ningen konstaterar att större ansträngningar krävs i fortsättningen för att konsumenterna skall ha tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser. Föredragande statsrådet framhåller i budgetpropositionen 1987/ 88:100 bil. 11 att kontrollen av livsmedlens kvalitet måste ytterligare för- bättras. Bl.a. måste enligt statsrådets mening mätningarna av kemiska sub- stanser i livsmedel göras mer tillförlitliga och underlag för nya gränsvärden utarbetas.

Utskottet kan för sin del inte finna anledning att — med frångående av nuvarande ordning — konsumentverket bör åläggas ett ansvar för konsu- mentfrågorna på livsmedelsområdet. När det gäller motionärernas önske- mål i övrigt kan utskottet mot bakgrund av det ovan anförda konstatera att frågan om förbättrad information om livsmedel är föremål för övervägan- den på olika håll. Något uttalande från riksdagens sida är därför inte påkal- lat. Utskottet avstyrker bifall till motion L728.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till marknadsdomstolen*

att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 1, till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1988/89 anvisar ett för- slagsanslag av 2 818 000 kr.,

2. beträffande *allmänna reklamationsnämndens organisation*

att riksdagen godkänner vad som i proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 5, anförs om allmänna reklamationsnämndens organisa- tion,

3. beträffande *anslag till allmänna reklamationsnämnden*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 5, och med avslag på motion 1987/88 L727 yrkande 6 till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 9 477 000 kr.,

4. beträffande *anslag till konsumentverket*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 4, och med avslag på motion 1987/88:L727 yrkande 5 till *Konsumentverket* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 55 654 000 kr.,

5. beträffande *kontokort m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L303, 1987/88:L701, 1987/88:L712 och 1987/88:L713,

6. beträffande *ränteberäkning vid konsumentköp*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L705,

7. beträffande *gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L707,

8. beträffande *könsdiskriminerande reklam*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L706, 1987/88:L721 och 1987/88:L727 yrkande 4,

9. beträffande *utbudet av s.k. personlighetskurser*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L708,

10. beträffande *vålds- och krigsleksaker m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L710, 1987/88:L711, 1987/88:L715, 1987/88:L718, 1987/88:L719 och 1987/88:L726,

11. beträffande *barnsäkra förpackningar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L722,

12. beträffande *bullernivån på hushållsapparater*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L704,

13. beträffande *extrapriser*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L709, 1987/88:L727 yrkande 1 och 1987/88:L729,

14. beträffande *datastyrd konsumentinformation*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L727 yrkande 2,

15. beträffande *standardiserad varuinformation*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L727 yrkande 3,

16. beträffande *varudeklaration på kosmetiska och hygieniska artiklar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L717,

17. beträffande *konsumentinformation avseende livsmedel*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L728.

Stockholm den 26 april 1988

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andreasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Eva Rydén (c).

LU 1987/88:31

Reservationer

1. Anslag till allmänna reklamationsnämnden (mom. 3)

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Marianne Karlsson (c) och Eva Rydén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "L727 yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Såsom framhålls i motion L727 har allmänna reklamationsnämnden alltsedan sin tillkomst väl fyllt sin uppgift att pröva tvister som uppstår mellan köpare och säljare. Verksamheten har varit till stor nytta för konsumenterna. Den minskning av anslaget till nämnden som generellt skett under senare år och även den särskilda reduceringen av anslaget vid riksmötet år 1986 har inneburit avsevärt förlängda handläggningstider och ökade ärendebalanser.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet förslaget i motion L727 om ökning av anslaget till allmänna reklamationsnämnden med 300 000 kr. för budgetåret 1988/89 i syfte att dels försöka påskynda ärendebehandlingen hos nämnden, dels tillmötesgå nämndens önskemål att utvidga verksamhetsområdet till att omfatta även tvister om snickeriarbeten.

dels att utskottet under moment 3 bort hemställa

3. beträffande *anslag till allmänna reklamationsnämnden* att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 5, samt med bifall till motion 1987/88:L727 yrkande 6 till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 9 777 000 kr.

2. Anslag till konsumentverket (mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Ulla Orring (fp), Bengt Harding Olson (fp), Marianne Karlsson (c) och Eva Rydén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Vad härefter" och slutar med "till konsumentverket" bort ha följande lydelse:

Vad härefter angår yrkandet i motion L727 om ökat anslag till konsumentverket vill utskottet erinra om att finansutskottet (FiU 1987/88:16) nyligen tillstyrkt regeringens förslag (prop. 1987/88:100 bil. 9 punkt F 7. s. 111 f.) om medelsanvisning till sparfrämjande åtgärder och samtidigt av-

styrkt två motioner om spardelegationens avskaffande, däribland motion Fi607 yrkande 5. Med hänsyn härtill bör yrkande 5 i motion L727 såvitt avser en höjning av anslaget till konsumentverket inte föranleda någon åtgärd.

Enligt utskottets mening bör höjningen av anslaget till allmänna reklamationsnämnden, som begärs i motion L727, finansieras genom en motsvarande reduktion av anslaget till konsumentverket. Sistnämnda anslag bör således reduceras med 300 000 kr. Utskottet föreslår sålunda att anslaget till verket för nästa budgetår bestäms till 55 354 000 kr.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *anslag till konsumentverket*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 bilaga 9 punkt C 4 och motion 1987/88:L727 yrkande 5 till *Konsumentverket* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 55 354 000 kr.

3. Anslag till konsumentverket (mom. 4)

Per-Olof Strindberg, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "I fråga" och slutar med "till konsumentverket" bort ha följande lydelse:

Beträffande anslaget till konsumentverket anser utskottet att det saknas skäl för att ge konsumentverket något resurstillskott för nästa budgetår. Det är nämligen utskottets uppfattning att verket bör ändra inriktning på sin verksamhet och i fortsättningen ge förtur åt arbetet med produktsäkerhet och därvid ägna särskild uppmärksamhet åt olika typer av säkerhetsutrustningar. Vidare bör verket i ökad utsträckning syssla med s.k. "jämförande information" om varors pris och kvalitet. Slutligen bör sådana frågor ägnas uppmärksamhet som rör efterlevnaden av marknadsföringslagen och avtalsvillkorslagen samt branschöverenskommelser. Finansieringen av de utgifter som kan föranledas av att verket sålunda får utökade arbetsuppgifter bör ske genom att resurser frigörs genom omfördelningar inom verket. Om verksamheten ges denna ändrade inriktning bedömer utskottet att konsumentverket inom ramen för ett oförändrat anslag kan fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Anslaget till verket bör därför bestämmas till det belopp som gäller för budgetåret 1987/88 eller 51 161 000 kr. Utskottet vill tillägga att den reduktion av verkets anslag i förhållande till regeringens förslag som utskottet förordar ger utrymme för en höjning av anslaget till allmänna reklamationsnämnden.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *anslag till konsumentverket*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 bilaga 9, punkt C 4, och med avslag på motion 1987/88:L727 yrkande 5 till *Konsumentverket* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 51 161 000 kr.

4. Gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument (mom. 7)

LU 1987/88:31

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Marianne Karlsson (c) och Eva Rydén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Som motionärerna" och på s. 13 slutar med "motion L707" bort ha följande lydelse:

Genom gällande konsumentskyddslagstiftning såsom konsumentköplagen, konsumentkreditlagen, konsumentförsäkringslagen, konsumenttjänstlagen, hemförsäljningslagen och marknadsföringslagen regleras förhållandet vid avtals- och affärstransaktioner mellan konsumenter och näringsidkare. Eftersom konsumenter anses ha en svagare ställning än näringsidkare vid sådana transaktioner ger dessa lagar konsumenterna särskilda rättigheter bl.a. när det gäller information, hävande av köp och anstånd med betalning.

Med *näringsidkare* avses i dessa lagar den som i sin yrkesmässiga verksamhet exempelvis säljer varor till konsumenter eller utför tjänster för konsumenter. Att fastslå att en part är näringsidkare i en affärstransaktion torde inte medföra några problem. När det däremot gäller att avgöra om den andra parten skall betraktas som konsument eller ej enligt dessa lagar kan i vissa fall uppstå gränsdragningsproblem, nämligen när "konsumenten" är egen företagare och hans inköp lika gärna kan gälla honom som privatperson som i hans egenskap av företagare.

Med *konsument* avses i dessa lagar en fysisk person som uppträder huvudsakligen i sin egenskap av privatperson. I specialmotiveringen till proposition (prop. 1984/85:110) om Konsumenttjänstlag framhöll föredragande statsrådet att gränsdragningsfrågorna bör lösas genom att avgörande vikt fästs vid frågan huruvida det föremål som tjänsten gäller är avsett huvudsakligen för konsumentens enskilda bruk eller inte. Som exempel då lagen inte anses tillämplig anges det fallet då en droskägare beställer ett reparationsarbete e.d. på en droskbil som han använder i sin rörelse men i mindre omfattning också använder som privatbil. Lagen anses däremot tillämplig om en näringsidkare tillfälligtvis lånar en familjemedlems privatbil för att använda den i rörelsen och i samband därmed beställer reparation e.d. på bilen. När det gäller åtgärder på byggnad som inrymmer inte bara en persons bostad utan också lokaler där han driver butik eller verkstad bör det avgörande för om lagen skall tillämpas vara om byggnaden kan anses huvudsakligen tjäna bostadsändamålet.

Att det i vissa fall kan vara svårt att dra gränsen mellan konsument och småföretagare vid tillämpning av de olika lagarna för konsumentskydd torde vara klart.

En annan fråga är om inte åtminstone enmansföretagaren i flertalet affärstransaktioner med en större näringsidkare är i behov av samma skydd som lagstiftningen ger dem som är konsumenter. En egenföretagare är exempelvis inte starkare i ett avtalsförhållande som gäller ett köp eller en tjänst för hans lilla företag än om motsvarande köp eller tjänst gäller honom eller hans familjemedlemmar som privatpersoner.

Det anförda talar för att åtminstone egenföretagarna i huvudsak borde omfattas av reglerna i konsumentskyddslagstiftningen, eftersom denna lagstiftning har till syfte att skydda den som har en svagare ställning i ett avtalsförhållande.

Vid olika tillfällen har dessa förhållanden påtalats i riksdagen. I samband med proposition 1986/87:88 om ändring i hemförsäljningslagen behandlade lagutskottet sålunda en motion (c) i vilken togs upp frågan om gränsdragningen mellan småföretagare och konsument i hemförsäljningslagen. I motionen anfördes bl.a. att allmänna reklamationsnämnden under år 1986, enligt uppgift, fått in åtta anmälningar från egenföretagare som ångrat sitt köp av kassaskåp. De egenföretagare som uppgivit att de skulle använda kassaskåpet i rörelsen fick inte någon ångerblankett och lyckades inte få köpet att återgå, vilket däremot den fick, som uppgivit att skåpet skulle användas för privat bruk. I motionen framhölls vidare att småföretagare som har "sitt hantverk i hemmet" i ökad utsträckning borde betraktas som konsument i hemförsäljningslagen. Motionen avstyrktes dock av utskottet (se LU 1986/87:29).

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som framförs i motion L707 att frågan om gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument i den konsumenträttsliga lagstiftningen bör bli föremål för översyn. Bakgrunden är i viss mån de påtalade gränsdragningsproblemen men framför allt vikten av att egenföretagare så långt möjligt jämföras med konsument i de fall då egenföretagarens ställning och situation i ett affärs- eller avtalsförhållande i huvudsak motsvarar konsumentens. I sammanhanget bör enligt utskottets mening övervägas huruvida denna utvidgning av skyddande regler skall begränsas till egenföretagare som driver verksamheten i eller i anslutning till hemmet eller om även övriga egenföretagare och vissa andra småföretagare bör omfattas av reglerna. Översynen bör ske i lämpligt sammanhang.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen med bifall till motion L707 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 7 bort hemställa

7. beträffande gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:L707 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om översyn av tillämpningsområdet för den konsumenträttsliga lagstiftningen.

5. Könsdiskriminerande reklam (mom. 8)

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp) och Nic Grönvall (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Som utskottet" och på s. 14 slutar med "yrkande 4 avslås" bort ha följande lydelse:

Som utskottet framhållit då frågan om förbud mot könssdiskriminerande reklam tidigare varit aktuell (se senast LU 1986/87:22) bör sådana avarter inom reklamen som tar sig uttryck i framställningar av könssdiskriminerande natur och som kan upplevas som kränkande inte få förekomma. Det

finns också ett klart avståndstagande från denna form av reklam hos en bred allmänhet, och även näringslivet har sedan mer än tio år klart vänt sig mot den könsdiskriminerande reklamen, något som kommit till uttryck i bl.a. en deklaration som Näringslivets delegation för marknadsrätt (NDM) avgav 1976. Enligt utskottets mening har denna deklaration haft en sanerande effekt.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att lagstiftning är ett dåligt instrument när det gäller att komma till rätta med reklam som avviker från grundprincipen om mäns och kvinnors likaberättigande och bör tillgripas endast om det visar sig att det inte går att på annat sätt få till stånd en nödvändig sanering av marknaden. I sistnämnda hänseende vill utskottet erinra om att konsumentverket år 1986 fick i uppdrag av regeringen att dokumentera den könsdiskriminerande reklamens omfattning och att följa dess utveckling samt att senast vid utgången av år 1988 till regeringen redovisa sina erfarenheter och bedömningar. För uppdraget har konsumentverket tilldelats 200 000 kr. för vardera budgetåren 1986/87 och 1987/88.

I likhet med vad som anförs i motion L727 anser utskottet att alla former av könsdiskriminering bör bekämpas genom bl.a. opinionsbildning. Enligt utskottets uppfattning har mycket redan åstadkommit genom påverkan, självsanering och frivilliga överenskommelser inom reklambranschen och denna linje bör således fortsätta. Konsumentverkets projekt har lett till en omfattande sammanställning av material om reklam och framställningar av könsdiskriminerande natur. Enligt utskottets bedömning är det lämpligt att projektet nu avvecklas och redovisning lämnas till regeringen. Några ytterligare medel för projektet bör enligt utskottets mening sålunda inte ställas till verkets förfogande. Den dokumentation som i enlighet med regeringens uppdrag har skett bör emellertid kunna tjäna som underlag för överläggningar med berörda branscher och för en fortsatt självsanering av den könsdiskriminerande reklamen. Självfallet bör konsumentverket även framgent inom ramen för verkets allmänna verksamhet följa utvecklingen och effekterna av den opinionsbildning som framträtt under projektets gång. Någon förbudslagstiftning bör enligt utskottets mening för närvarande inte komma i fråga.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion L727 och med avslag på motionerna L706 och L721 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 8 bort hemställa:

8. beträffande *könsdiskriminerande reklam*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:L727 yrkande 4 och med avslag på motionerna 1987/88:L706 och 1987/88:L721 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om åtgärder mot könsdiskriminerande reklam.

6. Barnsäkra förpackningar (mom. 11)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet delar" och på s. 19 slutar med "motion L722" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion L722 är det en synnerligen angelägen uppgift att försöka skydda barnen i samhället från att råka ut för olycksfall. Inte minst viktigt är förebyggande åtgärder när det gäller olyckor som kan orsakas av kemiska preparat i hemmen. Maskindiskmedel är den hushållskemikalie som visat sig orsaka de flesta förgiftningsolyckorna i hemmen. Det är därför enligt utskottets mening anmärkningsvärt att maskindiskmedel i pulverform inte omfattas av konsumentverkets nyligen utgivna riktlinjer om krav på barnsäkra förpackningar. Anledningen till undantaget tycks vara branschens bedömning av kostnaderna för kassering av de nuvarande förpackningsmaskinerna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att konsumentverket skärper uppmärksamheten i denna viktiga fråga. Verkets bevakning bör enligt utskottets mening resultera i att det efter nyinstallationer av förpackningsmaskiner uppställs krav på barnsäkra förpackningar för maskindiskmedel i pulverform. Konsumentverkets riktlinjer bör ändras i enlighet härmed.

Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 11 bort hemställa

11. beträffande *barnsäkra förpackningar*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:L722 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om barnsäkra förpackningar för maskindiskmedel.

7. Extrapriser (mom. 13)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "och L729" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motionerna L727 och L729 att det nuvarande extraprisssystemet bör finnas kvar. Prissättning är ett viktigt konkurrensmedel inom handeln. Systemet med extrapriser och "röda lappar" bör nämligen ses som ett konkurrensmedel, som gagnar konsumenterna och det fria valet av konsumtionsartiklar. I livsmedelsutredningens ovan redovisade betänkande (SOU 1987:44) Livsmedelspriser och livsmedelskvalitet framgår i bilagedelen, Extrapriser på livsmedel, att det inte finns något belägg för att systemet med extrapriser har medfört en sänkning av livsmedlens kvalitet.

De avarter i form av alltför stora andelar extraprisförsäljning som i dag kan förekomma inom vissa varuområden är handeln väl medveten om och enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande självsaneringsåtgärder inom handeln. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna L727 i denna del och L729 och följaktligen med avslag på motion L709 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 13 bort hemställa

13. beträffande *extrapriser*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:L727 yrkande 1 och 1987/88:L729 och med avslag på motion 1987/88:L709 som sin me-

8. Standardiserad varuinformation (mom. 15)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 22 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion L727 att en av de mest angelägna konsumentfrågorna är att ge konsumenten tillgång till ändamålsenlig information om varorna i den vardagliga köpsituationen. Informationen bör därvid utformas så att jämförelser mellan olika alternativ underlättas. I motionen återopas ett förslag av varuprovningskommittén (SOU 1982:38) Fakta för konsumenter som innebär att man på frivillig väg skulle söka bygga upp ett varudeklarationssystem i samarbete med näringslivet. Utskottet anser att ett sådant varudeklarationssystem med igenkänningstecken skulle gagna den marknadsföring som seriösa och ansvarskännande företag bedriver och samtidigt också göra det lättare för konsumenten att välja rätt vara till rätt pris. En utvecklingsmodell kan — såsom anförs i motionen — vara den som möbelbranschen tillämpar. Den branschens "Möbelfakta" är en tillförlitlig och av konsumenterna efterfrågad information.

Enligt utskottets mening bör därför konsumentverket ta initiativ till att i samarbete med andra organ stimulera till ett frivilligt varudeklarationssystem för vissa varor. Vad utskottet således anfört bör riksdagen med bifall till motion L727 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 15 bort hemställa

15. beträffande *standardiserad varuinformation*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:L727 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett frivilligt varudeklarationssystem.

9. Varudeklaration på kosmetiska och hygieniska artiklar (mom. 16)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "I likhet" och slutar med "motion L717" bort ha följande lydelse:

En stor del av antalet svenskar besväras av någon form av allergi. Antalet ökar varje år och många tvingas söka läkare på grund av allergiska besvär. Anledningarna kan vara skiftande. Nya produkter kommer ständigt ut på marknaden och många av dem innehåller allergiframkallande ämnen. Producenten skall ansvara för att produkten inte innehåller skadliga ämnen. Men så länge som varudeklaration saknas på produkten kan konsumenten inte informeras om produktens innehåll.

Frågan om varudeklaration på kosmetika och hygienprodukter har sedan länge varit föremål för krav från allmänhetens sida. Trots att socialstyrelsen år 1986, på uppdrag av regeringen, framlade ett förslag om märkningsbestämmelser för kosmetiska och hygieniska produkter och till ett produktregister, har inte något skett. I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att allmänheten snarast möjligt får tillgång till information om kosmetiska och hygieniska varor i allergihänseende och att särskilda riktlinjer härom bör införas. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion L717 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 16 bort hemställa

16. beträffande *varudeklaration på kosmetiska och hygieniska artiklar*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:L717 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om information om kosmetiska och hygieniska varor i allergihänseende.

10. Konsumentinformation avseende livsmedel (mom. 17)

Ulla Orring (fp), Bengt Harding Olson (fp), Marianne Karlsson (c) och Eva Rydén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Som motionärerna" och slutar med "motion L728" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion L728 efterlyser utskottet samma tillförlitliga information för livsmedel som redan finns för andra varor, t.ex. textilvaror. Inom ramen för sin allmänna informationsskyldighet gentemot konsumenterna om för dem väsentliga fakta och sin skyldighet att utföra undersökningar av varor, tjänster och andra nyttigheter bör konsumentverket utvidga sin verksamhet till att i högre grad än nu omfatta livsmedel, såväl importerade sådana som inhemskt producerade.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att konsumentverket i samråd med statens livsmedelsverk omgående bör påbörja ett konsumentinformerande arbete på livsmedelsområdet med inriktning på dels ursprungsmärkning, dels innehållsdeklaration, dels information om användningsområde och om eventuella begränsningar därav.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 17 bort hemställa

17. beträffande *konsumentinformation avseende livsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:L728 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om konsumentverkets informerande arbete avseende livsmedel.

1. Extrapriser (mom. 13)

Per-Olof Strindberg, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anför:

I denna fråga har utskottet valt att icke göra något uttalande i sak under hänvisning till "de överväganden beträffande systemet med extrapriser som förestår inom bl.a. regeringskansliet".

Självfallet är vi liksom företrädarna från folkpartiet motståndare till blotta tanken att inskränka den fria konkurrensen på det sätt som ett förbud mot extrapriser skulle innebära. Med hänsyn till det sätt varpå utskottet behandlat frågan har vi — i enlighet med inom utskottet rådande praxis — emellertid inte funnit anledning att nu tillkännage vår ståndpunkt i reservationens form.

2. Extrapriser (mom. 13)

Marianne Karlsson och Eva Rydén (båda c) anför:

Utskottet har haft att behandla dels en motion (s) med krav på lagstiftning mot extrapriser, dels två motioner (fp) med krav på uttalande mot inskränkningar i rätten att tillämpa extrapriser.

För att inte föregripa regeringens överväganden beträffande systemet med extrapriser särskilt mot bakgrund av livsmedelskommitténs betänkande har en bred majoritet i utskottet föreslagit att riksdagen inte nu bör göra något uttalande i den ena eller andra riktningen.

Vi vill betona att vi inte kommer att godta en lagstiftning som skulle innebära förbud mot extrapriser, eftersom vi ser systemet med extrapriser som ett acceptabelt konkurrensmedel. Samtidigt vill vi påpeka att vi anser det närmast självklart att "avarer" inom extraprissystemet måste motverkas både genom åtgärder av branschen och genom myndigheters medverkan.

3. Datastyrd konsumentinformation (mom. 14)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anför:

Frågan om varu- och tjänsteförteckningar och allmän produktinformation direkt till konsumenten blir allt viktigare med dagens stora varuutbud. Jämförande tester och provningar som görs skall kunna distribueras direkt till konsumenten med bl.a. video-tex och Text-TV. Den försöksverksamhet som pågår i ett tiotal kommuner omfattar enbart konsumentvägledarna. Vi vill öka takten så att den teledistribuerade varuinformationen byggs ut för att direkt riktas mot konsumenten.

4. Synpunkter på utskottets motivtext

Per-Olof Strindberg, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anför:

Konsumentpolitiken är inriktad på att skapa balans mellan konsumenter och näringsidkare såvitt avser rättigheter och skyldigheter. Tillkomsten av

bl.a. konsumentköplagen och konsumentkreditlagen är två exempel härpå. Det kan råda olika uppfattning om hur de köprättsliga riskerna skall fördelas parterna emellan. Om själva utgångspunkten har det emellertid alltid rått full enighet.

En annan sida av konsumentpolitiken kommer till tydligt uttryck i detta betänkande. Det gäller den enskildes förmåga att inom sin egen sfär fatta beslut i olika angelägenheter, beslut som i själva verket anses kunna vara till nackdel för honom själv eller hans ekonomi.

Självfallet är det vällovligt att söka hindra människor från att fatta ofördelaktiga beslut. Mycket av vad som i riksdagen beslutats i sådant syfte står vi också bakom. Å andra sidan får dessa strävanden inte drivas så långt att den enskilde blir mer eller mindre omyndigförklarad och fränkänns förmåga att stå på egna ben. Det finns med andra ord risk för att samhället intar en överbeskyddande hållning till sina medborgare då de uppträder som konsument, dvs. fattar beslut om köp av olika varor och tjänster.

Konsumentpolitiken får lätt en prägel av beskäftighet och förnumstighet över sig. Det kan i sammanhanget för övrigt hänvisas till den iakttagelse som juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet gav uttryck för i ett lagstiftningsärende med konsumentintressen, nämligen att verkan av konsumentlagstiftning i många avseenden är mycket begränsad (prop. 1986/87:72 s. 50).

Betänkandet bär omisskännliga spår av en sådan allmän inställning som vi vänder oss emot. Det har inte varit möjligt att reservera sig mot enskilda meningar eller ord i utskottstexten. Betänkandet innehåller följaktligen skrivningar som vi inte ställer oss bakom. Vi har funnit det angeläget att ge detta till känna.

